

Pokračování z 1. strany.

O výtvarném umění se dlouhodobě hovoří jako o elitářské subkultuře, jíž většinové okolí nerozumí. Většinové okolí nechodí do galerií. Ztrácí tak krok s uměním, které se vyvíjí stejně jako jiné obory (někdo by chtěl dokonce mluvit o avantgardě), v důsledku toho je namáhavější porozumět a snažší odmítnout. Že umění vychází do ulic hledat svého konzumenta, tedy není zase tak výjimečné – je to trend. Ale také tento trend letošní ročník Soch v ulicích přitahuje za vlasy. Sochy jsou sice v ulicích, ale tak trochu se v nich schovávají. Nebo jinak řečeno, lákají chodce do míst, která běžně nejsou vidět. A to v první řadě v rovině skutečně fyzické, teprve následně také přejatě, ve snaze nabídnout nový pohled na to, co běžně míváme.

Stav věci

„Socha je to, do čeho vrazím, když odstupuji, abych si prohlédl obraz,“ citoval Karel Císař vlivného teoretika a umělce Barnetta Newmana, čímž dodatečně odpovídal na dotaz, jestli to, co představují letošní Sochy v ulicích, lze ještě nazývat sochou. Letošní ročník dostal

parčíku, na ploše současného staveniště. Na místě, které patří do prostoru města, ale veřejnost se k němu nedostane a pohled z něj jí bude brzy opět znemožněn realizací stavebního projektu. Podobně Filip Cenek zveřejnil závěrečné kino Kapitól svojí „poslední“ projekcí. Pohled na soukromí veřejných míst a zveřejňování soukromí nabízí *Interiér Jiřího Příhody, Ztráty a nálezy* v otevřeném kameni Evy Koťátkové nebo *Hvězda* Matěje Smetany, která se objeví vždy o půlnoci jen na pár vteřin a opět mizí.

Citát Barnetta Newmana neměl dehonestovat sochu, natož pak sochařství obecně. V jeho zákulisí je formulován prostor. Vrať se do sochy, která tu nemá místo, je tu nahodile, vržena do prostředí, s nímž nesouvisí, s nímž nemluví – některé se rozhovoří při kladení věnců – stejně tak by mohla stát třeba na Marsu.

Přít se o umění z pozic názvosloví je nesignifikantní. Pojem socha vzešel z označení větve, která byla otesávána (viz rozsocha). Mohli bychom tak dogmaticky trvat na tom, že nic, co nevzešlo z větve, není sochou. Ocitli bychom se tam, kde jsou vykladači výtvar-

Sochy v ulicích, Dominik Lang, Zed. Foto Bořivoj Hájek

podtitul *Stav věci*. Věci vznikaly pro konkrétní místo, které si umělec zvolil. Místo tímto nemělo být esteticky dokončeno, završeno, ale naopak otevřeno pro nové nazírání. Věcí samotnou je problém, který se k danému místu vztahuje nebo který je tímto místem – zásahem zde zviditelněn. Skupina Rafani tak vytvořila upravenou zahrádku, či spíše torzo francouzského

ného umění ze základu tradice těchto slov. Práce Barbory Klímové nebo Jiřího Skály by pak těžko obstály nejen jako sochy – neobstály by jako výtvarné umění vůbec. To již ale dávno přešlo hranice s genetikou, politickým aktivismem, sociální prací či literaturou. Jsme-li schopni přiznat tradici na základě desítek let, pak je také toto tradiční

Sochy v ulicích, Rafani, Zahradní instalace. Foto Bořivoj Hájek

forma výtvarného umění. Jiří Skála, laureát Chalupského ceny, předvedl svá prostorová čtení před čtyřmi pomníky; maršála Malinovského, Raduita de Souches, Edvarda Beneše a před Pomníkem Rudoarmějce. Jak se lišila od autorského čtení? Vladimír 518 četl Skálovou napsanou text zády k publiku, čelem k soše – vybavil se mi kněz arménské církve při mši, nedotčený tím, zda je, nebo není přítomný někdo z věřících. Povídka v prostoru. Nejsm si jist, zda bych chtěl číst Skálovu povídku v knize. V situaci, jak ji Skála nastavil, hraje hlavní roli socha, přestože v příběhu nevystupuje. Hledíte jí do očí, protože jiné oči se vám nevěnují. Zvuk slov mravenčí někde v hmotě jinak nehybného hrdiny. Povídka mu patinuje výraz řetězením asociací existence, smyslu počínání a paměti. Socha Barbory Klímové, taktéž laureátky Ceny Jindřicha Chalupského, se mění každý týden i několikrát; projekt *Crosscultural Guide* umožňuje divákovi nahlédnout na Brno očima cizinců, kteří se zde rozhodli žít. Jaká jsou jejich oblíbená místa, jak cítí veřejný prostor oni, do jaké míry je Brno místního rodáka totožné s Brnem Afhgance, Konžana nebo Ukrajinky? Projekt tvoří procházky s vytipovanými cizinci. Brány v komunikaci šťastně otevírá pracovnice Organizace pro pomoc uprchlíkům Eva Kaličinská, která byla Klímovou přizvána k projektu, takže se při procházce nejen něco dozvíte, ale děje se tak v přátelské a zábavné atmosféře.

Suché sochy stínů

V Brně se v nedávné době objevila řada nových klasických soch – *Spravedlnost* Mária Kotrby, *Medkova Pocta Edisonovi*, populární „orloj“ na náměstí Svobody. Bylo tedy snadné, že Karel Císař zvolí cestu jiné formy. Sochy letošního ročníku neaspirují na nesmrtelnost zachováním estetického tvaru pro příští generace. Takto mohou stát leda jako dokument zahrnující také kontext jejich vzniku. Jsou to sochy živé, reagující na aktuální situaci, na konkrétní otázky konkrétních míst. Věte. Z jara hodí vlky, v létě se řezou do plodů. Organizátoři si už nyní, kdy je přehlídka v půli svého trvání, mohou blahopřát. Mnoho objektů diváky vskutku aktivovalo. Plachta Christoph Meiera byla na základě údajných stížností hostů hotelu International, jimž hyzdila výhled, přesunuta už druhý den. Reproduktoři ze *Ztrát a nálezy* někdo našel a pro ostatní ztratil, v kameni, který má dýchat intimitou, příležitostně někdo bydlí. Významotvorná je přirozená smrt vybilého podchodu Michala Škody; v instalaci s názvem *Bílá* se kupí náhle viditelnější prach a pavučiny. Potenciál nesmrtelnosti v sobě uchovává *Hvězda* Matěje Smetany. Právě proto, že ji více lidí nevidělo, než vidělo, může začít žít v rovině mýtu. Socha jako vyprávění! Vyprávění o hvězdě, o pokladu v Lužánkách. Někdo ji skutečně viděl!

Sochy v ulicích – Stav věci, Brno 11. června až 28. srpna 2011.